

**Program
usuwania azbestu
z terenu Gminy Liniewo**

Spis treści

1. Wstęp	3
1.1. Cel i zadania <i>Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo</i>	3
1.2. Zgodność <i>Programu</i> z krajowymi, wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi dokumentami programowymi	3
1.3. Azbest i jego właściwości	5
1.4. Szkodliwy wpływ azbestu na zdrowie człowieka	6
2. Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	7
3. Inwentaryzacja wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Liniewo	12
3.1. Ogólna charakterystyka Gminy Liniewo	12
3.2. Metodyka przeprowadzenia inwentaryzacji	13
3.3. Analiza wyników inwentaryzacji wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Liniewo	14
3.3.1. Płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachowe obiektów budowlanych	14
3.3.2. Płyty azbestowo-cementowe w elewacjach budynków	15
3.3.3. Rury i złącza azbestowo-cementowe do pozostawienia w ziemi	15
3.3.4. Drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest	15
3.3.5. Podsumowanie ilości wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Liniewo	15
3.4. Rozmieszczenie przestrzenne płyt azbestowo-cementowych	16
Stan techniczny wyrobów zawierających azbest	18
3.5. Struktura własności wyrobów azbestowych	18
3.6. Obiekty użyteczności publicznej	19
4. Postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest	19
4.1. Działania informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców Gminy	19
4.2. Usuwanie wyrobów zawierających azbest	19
4.3. Unieszkodliwianie odpadów azbestowych	20
5. Harmonogram realizacji <i>Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo</i>	20
6. Koszty realizacji <i>Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo</i>	21
7. Źródła finansowania realizacji <i>Programu</i>	24
7.1. Alokacja środków finansowych z budżetu Gminy	24
7.2. Możliwości pozyskania środków finansowych na działania związane z usuwaniem azbestu	24
7.2.1. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku	25
8. Monitoring procesu realizacji <i>Programu</i>	25
9. Podsumowanie	27
Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, Dz.U. nr 71, poz. 649	28
10. Spis załączników	28

1. Wstęp

Opracowanie niniejszego dokumentu związane jest z realizacją zapisów zawartych w *Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*.

Przygotowanie *Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo* poprzedzone zostało wykonaniem inwentaryzacji pokryć dachowych i okładzin elewacyjnych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych, a także innych wyrobów azbestowych. Wyniki inwentaryzacji zostały zebrane w bazie danych.

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji oszacowano koszty usunięcia wyrobów azbestowo-cementowych z terenu Gminy Liniewo oraz wskazano potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć, polegających na usuwaniu i unieszkodliwianiu wyrobów azbestowych.

1.1. Cel i zadania Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo

Celem opracowania *Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo* jest zaplanowanie bezpiecznego dla zdrowia mieszkańców i środowiska naturalnego usunięcia wyrobów zawierających azbest z obszaru Gminy do końca 2032 roku. Realizacji tego celu służą następujące zagadnienia:

1. identyfikacja skali zjawiska poprzez określenie ilości i rodzaju wyrobów azbestowych, jakie występują na terenie Gminy Liniewo,
2. przedstawienie aspektów prawnych użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
3. opracowanie harmonogramu usuwania wyrobów azbestowych,
4. określenie możliwych źródeł finansowania prac związanych z sukcesywnym usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Liniewo,
5. określenie listy firm uprawnionych do usuwania wyrobów azbestowych z terenu Gminy Liniewo,
6. przygotowanie listy składowisk odpadów niebezpiecznych, przyjmujących odpady zawierające azbest.

Niniejszy *Program* zakłada realizację zadań inwestycyjnych, zmierzających do oczyszczenia terenów Gminy z wyrobów zawierających azbest.

Planuje się także inne zadania w tym:

- a) organizacja kampanii informacyjnych o szkodliwości azbestu oraz bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- b) wdrożenie monitoringu realizacji *Programu usuwania azbestu z terenu Gminy*
- c) podjęciu działań w kierunku pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych dla wsparcia usuwania wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwiania,
- d) okresowej weryfikacji i aktualizacji *Programu*.

1.2. Zgodność Programu z krajowymi, wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi

dokumentami programowymi

Zapisy *Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo* są zgodne z kierunkami wyznaczonymi w:

1. Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032,
2. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa pomorskiego, przyjęty uchwałą nr 1283/172/08 z dnia 23-12-2008

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 został przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej uchwałą nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 roku (zmienionej uchwałą nr 39/2010 z 15 marca 2010 roku). Określone zostały następujące cele:

1. usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
2. minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu,
3. likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Cele te osiągnąć będą przez realizację wzajemnie uzupełniających się zadań, na trzech poziomach (centralnym, wojewódzkim i lokalnym: powiatowym i gminnym), finansowanych ze środków prywatnych i publicznych, w tym ze środków budżetowych pozostających w dyspozycji Ministra Gospodarki. Określono zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu do 2032 r. i pogrupowano je w pięciu blokach tematycznych:

1. zadania legislacyjne,
2. działania edukacyjno-informacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej,
3. zadania w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, z obiektów użyteczności publicznej, terenów byłych producentów wyrobów azbestowych, oczyszczania terenów nieruchomości, budowy składowisk oraz instalacji do unicestwiania włókien azbestowych,
4. monitoring realizacji *Programu* przy pomocy elektronicznego systemu informacji przestrzennej,
5. działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia.

Szacowane jest, że na terenie kraju nadal użytkowane jest ok. 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest. Zaplanowano budowę 56 składowisk odpadów lub kwater przystosowanych do składowania odpadów zawierających azbest.

Stwierdzono, że jednym z poważniejszych niedociągnięć w dotychczasowej realizacji zadań jest zbyt mała ilość gminnych, powiatowych i wojewódzkich programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.

1.3. Azbest i jego właściwości

Azbesty są minerałami naturalnie występującymi w przyrodzie, należącymi do dwóch grup: azbestów serpentynowych i azbestów amfibolowych. Do grupy serpentynów należy azbest chryzotylowy (azbest biały), natomiast w grupie azbestów amfibolowych znaczenie mają dwie odmiany: azbest amozytowy (azbest brązowy) i azbest krokidolitowy (azbest niebieski). Wszystkie odmiany azbestu krystalizowały się w postaci cienkich, wydłużonych monokryształów, których długość może niekiedy dochodzić do kilkudziesięciu centymetrów.

Azbest chryzotylowy krystalizuje się w postaci rurek, a azbesty amfibolowe przyjmują formę grubszych, pręcikowatych kryształów. Włókna azbestu są wiązkami zbudowanymi z dużej liczby (nawet do kilku tysięcy, a niekiedy nawet kilkudziesięciu tysięcy) włókien elementarnych. W tych wiązkach pojedyncze kryształy azbestu są spojone za pomocą węgla wapniowego.

Największe zastosowanie przemysłowe miał azbest serpentynowy (chryzotylowy), tworzący cienkie żyły w serpentynitach, o giętkich włóknach (do 0,1 μm grubości), odpornych na działanie czynników chemicznych, wysokich temperatur oraz na ścieranie, a także źle przewodzących ciepło i elektryczność. Używany był do wyrobu tkanin ogniotrwałych, okładzin ciernych, szczęk hamulcowych, farb ogniotrwałych, materiałów izolacyjnych oraz niepalnych materiałów budowlanych.

Azbest amfibolowy charakteryzuje się dużą kwasoodpornością. Jest znacznie mniej rozpowszechniony w przyrodzie. Wykorzystywany był w przemyśle chemicznym.

Pomimo, iż występowanie azbestu w przyrodzie jest stosunkowo powszechne, tylko w kilku miejscach na świecie prowadzona była eksploatacja azbestu na skalę przemysłową. Polska nie posiada złóż azbestu nadających się do eksploatacji przemysłowej.

Wyroby zawierające azbest klasyfikowane są w dwóch klasach, biorąc pod uwagę kryterium zawartości azbestu, stosowane spoiwo oraz gęstość objętościową wyrobu:

1. klasa I (wyroby miękkie), których gęstość objętościowa jest mniejsza niż 1.000 kg/m^3 , zawierające powyżej 20% (do 100% azbestu). Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia. Najczęściej stosowane w tej klasie były wyroby tekstylne z azbestu, używane przez pracowników w celach ochronnych, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe, materiały i wykładziny cierne.
2. klasa II (wyroby twarde), których gęstość objętościowa jest większa niż 1.000 kg/m^3 , zawierające poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane, a w przypadku mechanicznego uszkodzenia, np. pęknięcia, ma miejsce stosunkowo niewielka emisja azbestu do otoczenia w porównaniu z wyrobami klasy I. Niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych

wyrobów oraz rozbijanie w wyniku zrzucania w trakcie prac remontowych¹.

W Polsce wyroby z klasy II były wykorzystane do produkcji płyt azbestowo-cementowych jako materiał budowlany, otrzymywany w wyniku prasowania mieszaniny cementu z włóknami azbestowymi, głównie w postaci płyt płaskich, falistych oraz rur azbestowo-cementowych. Płyty płaskie i faliste wykorzystywane były do krycia dachów, rzadziej do elewacji budynków gospodarczych i mieszkalnych czy przemysłowych. W znacznie mniejszych ilościach produkowane i stosowane były inne wyroby azbestowo-cementowe, tj. rury służące do wykonywania instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych oraz przewody kominowe czy zsypy w budynkach wielokondygnacyjnych.

W Polsce na pokrycia dachowe stosowano głównie płyty faliste, w mniejszym stopniu płyty płaskie. Płyty faliste produkowane były głównie w zakładzie ZWAC „Izolacja” w Małkini, a płyty płaskie w Zakładach Wyrobów Azbestowo-Cementowych w Wierzbicy, Szczucinie, Trzemesznie i Ogrodzieńcu.

Produkcja płyt azbestowo-cementowych w Polsce została zakazana *ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest*. W Unii Europejskiej stosowanie azbestu zostało zakazane z dniem 1 stycznia 2005 r.

1.4. Szkodliwy wpływ azbestu na zdrowie człowieka

Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Szczególną cechą azbestu jest to, że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia. Zmiany chorobowe mogą pojawić się po kilku lub nawet kilkudziesięciu latach.

Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i ilości włókien, zatrzymanych w dolnej części układu oddechowego. Wynika to głównie z fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Duże znaczenie ma średnica włókien. Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 mikrometrów, przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych, a włókna grube, o średnicy powyżej 5 mikrometrów, zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Skręcone włókna chryzotylu o dużej średnicy, mają tendencję do zatrzymywania się wyżej, w porównaniu z igłowymi włóknami azbestów amfibolowych, z łatwością przenikających do obwodowych części płuc.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, dostające się z powietrzem do pęcherzyków płucnych, o średnicy mniejszej od 3 mikrometrów. Według

¹ „Zbiór przepisów i procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest”, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2001

danych zawartych w publikacjach Światowej Organizacji Zdrowia, najważniejszą cechą determinującą zdolność włókien do wywołania nowotworów są ich fizyczne wymiary, czyli średnica poniżej 3 mikrometrów oraz długość powyżej 5 mikrometrów. Nie istnieją dowody, że jeden z typów azbestu niesie ze sobą większe ryzyko zachorowań niż inny, więc wszystkie typy azbestu traktowane są jako powodujące takie samo ryzyko raka płuca. Pomimo istnienia normatywów stężenia włókien azbestu w powietrzu, nie można określić dawki progowej pyłu dla rakotwórczego działania azbestu².

Pomiędzy pierwszym narażeniem a pojawieniem się objawów chorobowych związanych z ekspozycją na azbest najczęściej mija długi okres czasu, co oznacza, że aktualnie wykrywane są skutki zdarzeń, które miały miejsce 20-40 lat temu. Główną patologią zawodową pracowników zakładów przetwarzających azbest jest azbestoza, czyli śródmiąższowe zwłóknienie tkanki płucnej. Włókna azbestowe mogą zalegać w tkance płucnej przez długi okres, a proces zwłóknieniowy może pojawić się po wielu latach od ustania narażenia. Pylica azbestowa może zwiększyć wystąpienie raka płuca i międzybłoniaka opłucnej lub otrzewnej.

Rak płuca jest najbardziej powszechnym nowotworem złośliwym powodowanym przez azbest. Zagrożenie wystąpieniem raka płuca w badanych populacjach zawodowo narażonych na pył azbestu wykazuje duże zróżnicowanie w zależności od typu włókna, technologii przetwórstwa, zawartości włókien respirabilnych w pyłe, średnicy, długości, kształtu włókna, stężenia pyłu, liczby lat pracy w warunkach natężenia i ogólnej dawki pyłu. Oba nowotwory, zarówno rak płuca, jak i międzybłoniak opłucnej, rozwijają się gwałtownie i charakteryzują się krótką przeżywalnością.

Nadal istnieje ryzyko narażenia na kontakt z wyrobami zawierającymi azbest w budynkach, urządzeniach i instalacjach poprzez:

- niewłaściwe składowanie odpadów azbestowych,
- użytkowanie wyrobów azbestowych, prowadzące do zanieczyszczenia powietrza pyłem azbestowym np. w wyniku: korozji i mechanicznych uszkodzeń płyt azbestowo-cementowych, ścierania tarcz sprzęgłowych i hamulcowych,
- niewłaściwe usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest,
- urządzenia grzewcze, wentylacyjne, klimatyzacyjne i izolacje zawierające azbest.

W celu zminimalizowania narażenia na pył azbestowy wprowadzono zakaz produkcji i stosowania wyrobów zawierających azbest, a regulacje prawne określają wymogi dotyczące bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, a także obowiązki pracodawców i pracowników, wykonujących prace polegające na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

2. Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

² „Azbest. Ekspozycja zawodowa i środowiskowa.”, pod red. Neonili Szeszeni-Dąbrowskiej, Łódź, 2004

Na mocy ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest w celu wyeliminowania produkcji, stosowania oraz obrotu wyrobami zawierającymi azbest zakazano wprowadzania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wyrobów zawierających azbest i azbestu, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest.

Definicja azbestu

Zgodnie z ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, azbestem nazywane są następujące włókniste krzemiany:

1. azbest chryzotylowy, nr CAS 12001-29-5,
2. azbest krokidolitowy, nr CAS 12001-28-4,
3. azbest amozytowy (gruenerytowy), nr CAS 12172-73-5,
4. azbest antofilitowy, nr CAS 77536-67-5,
5. azbest tremolitowy, nr CAS 77536-68-6,
6. azbest aktynolitowy, nr CAS 77536-66-4.

Azbest jako substancja szczególnie niebezpieczna

W ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska zabroniono wprowadzania do obrotu lub ponownego wykorzystywania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Substancją stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska jest m.in. azbest.

Oznakowanie wyrobów zawierających azbest

Na mocy rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest, instalacje lub urządzenia zawierające azbest oraz użytkowane bez zabezpieczenia drogi i pozostawione w ziemi wyłączone z użytkowania rury azbestowo-cementowe należy oznakować.

W przypadku braku możliwości trwałego umieszczenia oznakowania na instalacji lub urządzeniu zawierającym azbest oznakowanie umieszcza się w widocznym miejscu w każdym pomieszczeniu, w którym taka instalacja lub urządzenie się znajdują, dodając ostrzeżenie „Pomieszczenie zawiera azbest”. Oznakowanie rur azbestowo-cementowych umieszcza się na stałych elementach nadpoziomowych instalacji. Drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest podlegają oznakowaniu na elementach pionowych na całym odcinku drogi, po każdym skrzyżowaniu z inną drogą. Drogi zabezpieczone nie podlegają oznakowaniu po potwierdzeniu braku emisji włókien azbestu z odpadów zawierających azbest wykorzystanych do utwardzenia drogi zabezpieczonej. Wzór oznakowania został zamieszczony w załączniku 1.

Inwentaryzacja wyrobów azbestowych

Obowiązek inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest wynika z art. 162 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były

lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest, wyroby zawierające azbest, instalacje lub urządzenia zawierające azbest, drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest, rury azbestowo-cementowe oraz usunięte wyroby zawierające azbest inwentaryzuje się poprzez sporządzenie spisu z natury.

Wynik inwentaryzacji powinien zostać ujęty w „Informacji o wyrobach zawierających azbest” (załącznik nr 2) i przedkładany corocznie w terminie **do dnia 31 stycznia** właściwemu marszałkowi województwa. Osoba fizyczna niebędąca przedsiębiorcą przedkłada informację odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta. Informacja powinna zostać sporządzona w dwóch egzemplarzach. Jeden egzemplarz przedkłada się w formie pisemnej właściwemu organowi, a drugi egzemplarz powinien być przechowywany przez okres jednego roku, do czasu sporządzenia następnej informacji.

Informacja o rozmieszczeniu dróg zabezpieczonych oraz dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie *ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczonych trwale przed emisją włókien azbestu, na terenie danej gminy oraz o potwierdzeniu braku emisji włókien azbestu z odpadów zawierających azbest wykorzystanych do utwardzenia danej drogi* powinna być ogólnie dostępna w urzędzie gminy oraz na stronie internetowej urzędu.

Zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska*, informację o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska wójt, burmistrz lub prezydent miasta powinien przedkładać marszałkowi województwa do 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy (załącznik 4) w formie elektronicznej na informatycznych nośnikach danych oraz w formie pisemnej.

Sukcesywne eliminowanie azbestu

Zgodnie z przepisami *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska*, azbest podlega sukcesywnej eliminacji. Sposób postępowania z odpadami został określony w *ustawie o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r.* Przepisami *rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest*, wyroby zawierające azbest mogą być wykorzystywane w sposób niestwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi w terminie **do dnia 31 grudnia 2032 r.**

Pozostałe obowiązki właściciela nieruchomości

Zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest*, właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, powinien przeprowadzić kontrole stanu tych wyrobów w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów.

Z przeprowadzonej kontroli okresowej powinna zostać sporządzona w dwóch egzemplarzach „Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” (załącznik 3).

Obowiązki wykonawcy prac polegających na usuwaniu wyrobów azbestowych

Obowiązki wykonawcy prac polegających na usuwaniu wyrobów azbestowych wynikają z:

1. ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach w zakresie uzyskiwania odpowiednich decyzji administracyjnych oraz transportu i gospodarki odpadami zawierającymi azbest,
2. rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

W celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania, wykonawca prac obowiązany jest do:

1. izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska,
2. ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska,
3. umieszczenia w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem”; w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit treść tablic informacyjnych powinna być następująca: „Uwaga! Zagrożenie azbestem – krokidolitem”,
4. zastosowania odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisję azbestu do środowiska,
5. zastosowania w obiekcie, gdzie prowadzone są prace, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
6. codziennego usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą czyszczenia na mokro,
7. izolowania pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit,
8. stosowania zespołu szczelnych pomieszczeń, w których następuje oczyszczenie pracowników z azbestu, przy usuwaniu pyłu azbestowego przekraczającego dopuszczalne wartości stężeń,
9. zapoznania pracowników bezpośrednio zatrudnionych przy pracach z wyrobami zawierającymi azbest lub ich przedstawicieli z planem prac, a w szczególności z wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy w czasie wykonywania prac.

Prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest powinny być prowadzone w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska. Po wykonaniu prac, wykonawca ma obowiązek złożenia właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy pisemnego

oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych. Oświadczenie to powinno być przechowywane przez okres co najmniej 5 lat.

Odpady zawierające azbest

W ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, azbest został zaliczony do kategorii odpadów niebezpiecznych (C25). Odpady azbestowe zostały umieszczone w następujących grupach zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów:

- 06 07 01* Odpady azbestowe z elektrolizy
- 06 13 04* Odpady z przetwarzania azbestu
- 10 11 81* Odpady zawierające azbest
- 10 13 09* Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych
- 15 01 11* Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
- 16 01 11* Okładziny hamulcowe zawierające azbest
- 16 02 12* Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
- 17 06 01* Materiały izolacyjne zawierające azbest
- 17 06 05* Materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Transport wyrobów i odpadów zawierających azbest

Do transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest stosuje się przepisy o przewozie towarów niebezpiecznych. Zgodnie z ustawą z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych, do materiałów niebezpiecznych stosowane są przepisy umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, wyroby i odpady zawierające azbest powinny zostać odpowiednio oznakowane, a transport wyrobów i odpadów zawierających azbest, należy wykonać w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska. Przed załadowaniem przygotowanych odpadów zawierających azbest środek transportu powinien być oczyszczony z elementów umożliwiających uszkodzenie opakowań w trakcie transportu. Ładunek odpadów zawierających azbest powinien być tak umocowany, aby w trakcie transportu nie był narażony na wstrząsy, przewracanie lub wypadnięcie z pojazdu.

Ewidencja odpadów niebezpiecznych

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów, ewidencja odpadów azbestowych powinna obejmować następujące dokumenty:

1. karty ewidencji odpadu (załącznik 5),

2. karty przekazania odpadu (załącznik 6).

Składowanie odpadów zawierających azbest

Zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest*, usuwane odpady zawierające azbest powinny być składowane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne albo na podziemnych składowiskach odpadów niebezpiecznych.

Zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 26 lutego 2009 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów*, składowiska odpadów niebezpiecznych lub wydzielone części na terenie składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów niebezpiecznych pochodzących z budowy, remontu i rozbiórki obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej, wymienionych w katalogu odpadów, oznaczonych kodami: 17 06 01* materiały izolacyjne zawierające azbest lub 17 06 05* materiały konstrukcyjne zawierające azbest buduje się w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się. Odpady składowane są w opakowaniu, w którym zostały dostarczone na składowisko odpadów. Każdorazowo po umieszczeniu odpadów na składowisku odpadów ich powierzchnię zabezpiecza się przed emisją pyłów przez przykrycie izolacją syntetyczną lub warstwą ziemi. Na składowisku odpadów lub kwaterze nie prowadzi się robót mogących powodować uwolnienie włókien. Składowanie odpadów należy zakończyć na poziomie 2 m poniżej poziomu terenu otoczenia, a następnie składowisko odpadów wypełnia się ziemią do poziomu terenu.

3. Inwentaryzacja wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Liniewo

3.1. Ogólna charakterystyka Gminy Liniewo

Gmina Liniewo położona jest w województwie pomorskim, we wschodniej części powiatu kościerskiego i zajmuje powierzchnię 110,7 km². Sąsiaduje od wschodu z gminą Skarszewy, od północy i zachodu z Gminą Nowa Karczma, południa i zachodu Gmina Stara Kiszewa i z zachodu na niewielkim odcinku z gminą Kościerzyna.

W skład Gminy wchodzi 16 sołectw. Funkcję ośrodka gminnego w zakresie obsługi mieszkańców pełni Liniewo.

Gminę zamieszkuje ponad 4761 osób. Średnia gęstość zaludnienia na 1 km² wynosi 23 osoby.

Gmina ma typowo rolniczy charakter, rolnictwo jest głównym źródłem utrzymania mieszkańców. Gospodarstwa te nastawione są głównie na produkcję roślinną i zwierzęcą. Użytki rolne stanowią około 65 % ogólnej powierzchni Gminy.

Gmina Liniewo jest członkiem Związku Gmin Wierzycy oraz wchodzi w skład Lokalnej Grupy Działania „Chata Kociewia”.

Od 2009 r. w miejscowości Liniewo znajduje się ogólnodostępny, kompleks sportowy Moje Boisko Orlik 2012 oraz inne mniejsze kompleksy sportowe we wsiach Garczyn, Wysin oraz Głodowo.

Na uwagę zasługuje znaczna poprawa stanu dróg, które są systematycznie budowane bądź remontowane. Fundusze na ten cel Gmina pozyskuje m.in. z Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych oraz drogi budowane są ze środków własnych.

W miejscowościach Liniewo Garczyn funkcjonują Zespoły Oświatowe a w Głodowie i Wysinie szkoły podstawowe.

W Liniewie działa Gminne Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna (filia także w Wysinie). Przy gminna biblioteka znajduje się Gminne Centrum Informacji- miejsce powszechnego dostępu do Internetu. Działalność tych instytucji to m.in. wspieranie rozwoju kultury, sztuki i amatorskich ruchów artystycznych, organizacja konkursów, imprez okolicznościowych.

Do cyklicznych imprez organizowanych przez Gminę należą m.in.:

- Piknik Sierpniowy
- Dożynki Gminne,

Wspomagane przez Gminne Centrum Kultury Sportu i Rekreacji prężnie działają Koła Gospodyń Wiejskich

W Gminie działają 4 jednostki Ochotniczej Straż Pożarnej, świetlice wiejskie, Stowarzyszenia.

Na terenie Gminy znajdują się obiekty zabytkowe, głównie sakralne. Do najważniejszych należą :

- kościół parafialny pw. Świętego Apostoła Andrzeja w Garczynie (zabytkowy)
- Kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych w Wysinie (zabytkowy)
- Kościół parafialny pw. Miłosierdzia Bożego w Liniewie
- Kościół filialny pw. Apostołów Piotra i Pawła w Głodowie

Sieć wodociągowa Gminy wraz z przyłączami prowadzącymi do budynków i innych obiektów ma długość około 100 km i korzysta z niej ponad 97% ogółu ludności. Gmina bazuje na siedmiu gminnych ujęciach wody. Sieć kanalizacyjna wraz z przyłączami do budynków i innych obiektów ma ok. 35 km i korzysta z niej niecałe 50 % ogółu ludności.

Od 2011 roku na terenie miejscowości Orle działa rozbudowa i zmodernizowana mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków sanitarnych. Przyjmuje ścieki dowożone wozami asenizacyjnymi z terenu Gminy.

3.2. Metodyka przeprowadzenia inwentaryzacji

W ramach opracowania *Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo* przeprowadzona została inwentaryzacja obiektów budowlanych pokrytych płytami azbestowo-cementowymi. 50 837 m².

W trakcie prac terenowych zgromadzili następujące dane dla każdego z obiektów pokrytych płytami azbestowo-cementowymi:

1. adres obiektu,
2. typ płyt azbestowo-cementowych, stanowiących pokrycie dachowe obiektów,
3. stan płyt azbestowo-cementowych (stopień pilności oceniony wizualnie).
4. Planowany termin usunięcia wyrobu
5. Termin rozpoczęcia eksploatacji

Stan płyt azbestowo-cementowych w aktualizacji wykonywanej od stycznia 2013 jest oceniony z uwzględnieniem zapisów *rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest* (Dz. U. Nr 71, poz. 649 z późn. zm.) na podstawie oceny punktowej podanych niżej parametrów:

- a) sposobu zastosowania azbestu,
- b) struktury powierzchni wyrobu z azbestem,
- c) możliwości uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem,
- d) miejsca usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych,
- e) wykorzystania miejsca /obektu /urządzenia budowlanego /instalacji przemysłowej.

Powyższa ocena ma charakter uznaniowy i subiektywny. Nie zdejmuje ona z właścicieli nieruchomości obowiązku dokonania oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

Wyrób zawierający azbest to każdy wyrób, w którym zawartość azbestu jest równa lub większa od 0,1%. Na podstawie danych zgromadzonych podczas inwentaryzacji oszacowano, iż powierzchnia pokryć dachowych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych wynosi 50 837 m².

3.3. Analiza wyników inwentaryzacji wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Liniewo

3.3.1. Płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachowe obiektów budowlanych

Wyrób zawierający azbest to każdy wyrób, w którym zawartość azbestu jest równa lub większa od 0,1%. Na podstawie danych zgromadzonych podczas inwentaryzacji oszacowano, iż powierzchnia pokryć dachowych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych wynosi 50837 m².

Tabela nr 1 *Powierzchnia płyt azbestowo-cementowych stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych*

Lp.	Typ	Powierzchnia [m²]
1	płyty azbestowo-cementowe płaskie (karo)	0,00
2	płyty azbestowo-cementowe faliste	50837
	Razem	50837

Zinwentaryzowane płyty azbestowo-cementowe faliste stanowią 100% łącznej powierzchni

płyt azbestowo-cementowych na terenie Gminy.

Wykorzystując dane zawarte w tabeli nr 1 wykonano przeliczenie powierzchni pokryć dachowych z płyt azbestowo-cementowych z [m²] na [Mg] przy założeniu, że średnia masa 1 m² płyt azbestowo-cementowych wynosi 0,0135 Mg. Otrzymane wyniki zostały przedstawione w tabeli nr 2.

Tabela nr 2 *Ilość płyt azbestowo-cementowych stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych*

Lp.	Miejsce występowania	Ilość [Mg]
1	pokrycia dachów płytami azbestowo-cementowymi płaskimi (karo)	0,00
2	pokrycia dachów płytami azbestowo-cementowymi falistymi	686,3
	Razem	686,3

Na terenie Gminy Liniewo znajduje się 686,3 Mg płyt azbestowo-cementowych stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych.

3.3.2. Płyty azbestowo-cementowe w elewacjach budynków

W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji nie stwierdzono płyt azbestowo-cementowych w elewacjach budynków na terenie Gminy.

3.3.3. Rury i złącza azbestowo-cementowe do pozostawienia w ziemi

Rury i złącza azbestowo-cementowe do pozostawienia w ziemi to elementy wyłączonych z użytkowania instalacji ciepłowniczych, wodociągowych, kanalizacyjnych i elektroenergetycznych podziemnych, których usytuowanie nie naraża na kontakt z azbestem przy czynnościach obsługowych użytkowanych instalacji infrastrukturalnych.

Z informacji uzyskanych z Urzędu Gminy wynika, iż w wodociągach gminnych wykorzystywanych jest łącznie około 8.700 mb rur azbestowo-cementowych. Z inwentaryzacji wykluczono sieć wodociągową w Wysinie, która jest w trakcie wymiany.

3.3.4. Drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest

Na terenie Gminy Liniewo nie ma dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest.

3.3.5. Podsumowanie ilości wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Liniewo

Na terenie Gminy Liniewo znajduje się 686,3 Mg wyrobów azbestowo-cementowych. Są to płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachowe obiektów budowlanych. Zestawienie

zostało opracowane w tabeli nr 3.

Tabela nr 3 Ilość wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Liniewo

Lp.	Miejsce występowania	Ilość [Mg]
1	Płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachowe obiektów budowlanych	686,3
2	Rury azbestowo-cementowe do unieszkodliwiania	0
3	Płyty azbestowo-cementowe w elewacjach obiektów budowlanych	0
	Razem	686,3

Szczegółowe zestawienie otrzymanych wyników inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest zostały przedstawione w załączniku 8 do *Programu*.

3.4. Rozmieszczenie przestrzenne płyt azbestowo-cementowych

Na terenie Gminy Liniewo zinwentaryzowano 160 nieruchomości, w których wykorzystywane są płyty azbestowo-cementowe. Strukturę rozmieszczenia płyt azbestowo-cementowych stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych w podziale na poszczególne miejscowości Gminy Liniewo przedstawiono w tabeli nr 4.

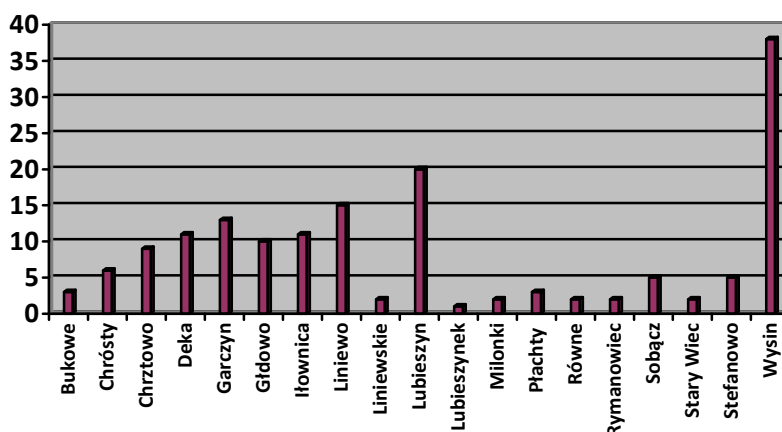
Tabela nr 4 Wyniki inwentaryzacji w podziale na miejscowości Gminy Liniewo

Lp.	Miejscowość	Liczba nieruchomości	Powierzchnia płyt azbestowo-cementowych [w m ²]
1.	Bukowe Pole	3	958
2.	Chrósty Wysińskie	6	3057
3.	Chrzutowo	9	2872
4.	Deka	11	811
5.	Garczyn	13	2366
6.	Głodowo	10	1037
7.	Iłownica	11	4447
8.	Liniewo	15	2948
9.	Liniewskie Góry	2	341
10.	Lubieszyn	20	10338
11.	Lubieszynek	1	700
12.	Milonki	2	269
13.	Płachty	3	629
14.	Równe	2	1652
15.	Rymanowiec	2	680
16.	Sobącz	5	987

17.	Stary Wiec	2	276
18.	Stefanowo	5	835
19.	Wysin	38	15644
	Razem	160	50837

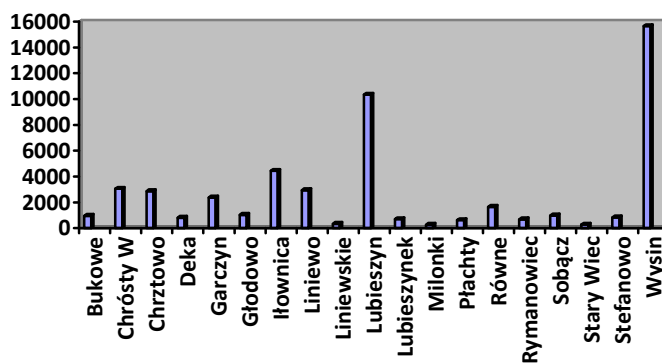
Porównanie liczby obiektów budowlanych oraz ilości płyt azbestowo-cementowych zinwentaryzowanych na terenie Gminy Liniewo przedstawiono na wykresie nr 1.

Wykres nr 1 *Porównanie liczby obiektów budowlanych z wyrobami azbestowymi w poszczególnych miejscowościach Gminy Liniewo*

Porównanie ilości płyt azbestowo-cementowych zinwentaryzowanych na terenie Gminy Liniewo przedstawiono na wykresie nr 2.

Wykres nr 2 *Porównanie ilości wyrobów azbestowych w poszczególnych miejscowościach Gminy Liniewo*

Średnia powierzchnia zinwentaryzowanego obiektu budowlanego na terenie Gminy Liniewo wyniosła 317 m².

Stan techniczny wyrobów zawierających azbest

W trakcie wizyt terenowych zgromadzone zostały informacje o stanie płyt azbestowo-cementowych, ocenionym wizualnie zgodnie z wymaganiami dla stopnia pilności w *Ocenie stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest*. Otrzymane wyniki zestawiono w tabeli nr 5.

Tabela nr 5 Wyniki inwentaryzacji według stopni pilności usunięcia wyrobów azbestowych z terenu Gminy Liniewo

Lp.	Stopień pilności	Opis	Liczba nieruchomości	Powierzchnia [m ²]
1	I	wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie	0	0
2	II	ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku	9	1694
3	III	ponowna ocena w terminie do 5 lat	151	49143

Wizualna ocena jakości wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Liniewo zgodnie ze stopniem pilności wykazała, że:

- a) nie zinwentaryzowano wyrobów, które wymagałyby wymiany lub naprawy bezzwłocznie, tj. zostało zaliczonych do I stopnia pilności,
- b) 3,3% zinwentaryzowanych wyrobów wymaga ponownej oceny w czasie do 1 roku, czyli zostało zaliczonych do II stopnia pilności,
- c) 96,7% zinwentaryzowanych wyrobów wymaga ponownej oceny w terminie do 5 lat, tj. zostało zaliczonych do III stopnia pilności.

3.5. Struktura własności wyrobów azbestowych

Wyniki inwentaryzacji terenowej wyrobów azbestowych zostały uzupełnione o informacje z Urzędu Gminy dotyczące typów własności poszczególnych obiektów. Na ich podstawie przygotowano analizę wyników inwentaryzacji w podziale na typ własności.

Tabela nr 6 Wyniki inwentaryzacji w podziale na typ własności

Lp.	Typ własności	Liczba obiektów	Powierzchnia [m ²]
1	Własność Gminy Liniewo	9	1694
2	Własność prywatna	151	49143
	Razem	160	50837

96,7% budynków pokrytych płytami azbestowo-cementowymi jest własnością prywatną. Pozostałe 3,3% ilości zinwentaryzowanego azbestu, stanowią pokrycia dachowe budynków będących własnością Gminy Liniewo.

Struktura własności jest szczególnie istotnym zagadnieniem, gdyż koszty realizacji *Programu* będą ponoszone przez właścicieli obiektów, w których wykorzystywane są wyroby azbestowe, czyli w znacznej większości przez osoby fizyczne.

3.6 Obiekty użyteczności publicznej

Podczas wizyt w terenie ustalono, że na terenie Gminy Liniewo nie znajdują się obiekty użyteczności publicznej, które są pokryte płytami azbestowo-cementowymi.

4. Postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

4.1. Działania informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców Gminy

Planowane działania informacyjne o postępowaniu z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest mają na celu przekazanie rzetelnej i wiarygodnej informacji o azbecie. Mogą zostać podjęte z wykorzystaniem istniejących już kanałów dystrybucji:

1. Tablice informacyjne w Urzędzie Gminy Liniewo z notatkami o:
 - a) obowiązku przeprowadzenia inwentaryzacji i złożenia informacji o wyrobach zawierających azbest (załącznik 2),
 - b) obowiązku sporządzenia *oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest* (załącznik 3),
 - c) zagrożeniach i skutkach dla zdrowia ludzi i środowiska przyrodniczego w przypadku niewłaściwego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
 - d) firmach, posiadających uprawnienia i zezwolenia do prowadzenia prac obejmujących usuwanie, zbieranie, transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest (dane adresowe i telefon kontaktowy),
 - e) możliwościach finansowego wsparcia i właściwego postępowania w przypadku prac remontowych obejmujących wymianę wyrobów zawierających azbest.
2. Akcje edukacyjne, mające na celu nauczanie młodzieży rozpoznawania wyrobów zawierających azbest, poinformowanie o szkodliwości azbestu dla zdrowia człowieka i środowiska naturalnego oraz konieczności unieszkodliwienia azbestu do końca 2032 r. Akcje te powinny być prowadzone w szkołach w ramach zajęć lekcyjnych.

Wszystkie akcje informacyjne i edukacyjne powinny być prowadzone równolegle na stronie internetowej Gminy.

4.2. Usuwanie wyrobów zawierających azbest

Wyroby zawierające azbest mogą być bezpiecznie eliminowane przez przedsiębiorstwa

posiadające zatwierdzone programy gospodarki odpadami.

Aktualny wykaz podmiotów posiadających decyzję zatwierdzającą program gospodarki odpadami powstającymi w wyniku prowadzenia prac budowlanych związanych z usuwaniem i demontażem materiałów izolacyjnych i konstrukcyjnych zawierających azbest, znajduje się w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Pomorskiego.

4.3. Unieszkodliwianie odpadów azbestowych

Najczęściej stosowaną metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest ich składowanie. W województwie Pomorskim funkcjonują 2 składowiska przyjmujące odpady zawierające azbest. Są to: Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. Gliwa Mała gm Kwidzyn Składowisko Odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Bierkowie gm. Słupsk (tylko z terenu Słupska).

Wykaz składowisk przyjmujących odpady niebezpieczne w Polsce został zamieszczony w załączniku 9.

5. Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo

Na mocy polskiego prawa wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest zostało dopuszczone w użytkowanych instalacjach lub urządzeniach nie dłużej niż **do dnia 31 grudnia 2032 r.** Zgodnie z założeniami Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być zakończony do 2032 roku.

Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo podzielono na 3 etapy, tj.:

1. I etap: lata 2009-2012,
2. II etap: lata 2013-2022,
3. III etap: lata 2023-2032.

Podział ten jest zbieżny z harmonogramem Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032. Zdecydowano o przyjęciu analogicznych etapów realizacji zadania w kontekście możliwości monitorowania jego realizacji w porównaniu z programami nadrzędnymi.

Tabela nr 7 Harmonogram realizacji Programu w podziale na 3 etapy

Lp.	Zadania	Etap I	Etap II	Etap III
		2009-2012	2013-2022	2023-2032
1	Przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest			

2	Opracowanie <i>Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo</i>			
3	Opracowanie bazy danych wyrobów zawierających azbest			
4	Cykliczna aktualizacja bazy danych			
5	Akcje informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców			
6	Zapewnienie środków finansowych na realizację <i>Programu</i>			
7	Bezpieczne usunięcie zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych	0%	40%	60%
8	Monitorowanie procesu usuwania wyrobów azbestowych			
9	Aktualizacja <i>Programu</i>			

Inwentaryzacja (zadanie nr 1), Program usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo (zadanie nr 2) oraz opracowanie bazy danych wyrobów zawierających azbest (zadanie nr 3) zostały wykonane w roku 2008, co umożliwiło rozpoczęcie procesu monitorowania procesu usuwania wyrobów azbestowych (zadanie nr 8).

Każdemu zadaniu w każdym z etapów wdrażania *Programu* została przypisana jednostka odpowiedzialna za realizację zadania.

Tabela nr 8 *Odpowiedzialność za realizację Programu*

Lp.	Zadania	Jednostka odpowiedzialna
1	Przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających	Gmina Liniewo
2	Opracowanie <i>Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo</i>	Gmina Liniewo
3	Opracowanie bazy danych wyrobów zawierających azbest	Gmina Liniewo
4	Cykliczna aktualizacja bazy danych	Gmina Liniewo
5	Akcje informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców	Gmina Liniewo
6	Zapewnienie środków finansowych na realizację <i>Programu</i>	Właściciele obiektów / Gmina Liniewo
7	Bezpieczne usunięcie zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych	Właściciele obiektów / Gmina Liniewo
8	Monitorowanie procesu usuwania wyrobów azbestowych	Gmina Liniewo
9	Aktualizacja <i>Programu</i>	Gmina Liniewo

6. Koszty realizacji *Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo*

Całkowite koszty realizacji *Programu usuwania wyrobów azbestowych z terenu Gminy Liniewo* obejmują nakłady poniesione na:

1. akcje informacyjno-edukacyjne,
2. koszty aktualizacji *Programu*,
3. koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z pokryć dachowych i elewacji,
4. koszty wykonania nowych pokryć dachowych i elewacji.

Koszty te będą ponoszone przez osoby fizyczne, przedsiębiorców, osoby prawne oraz Gmina Liniewo w odniesieniu do własnych obiektów.

Akcje informacyjno-edukacyjne

Do oszacowania kosztów realizacji *Programu* przyjęto, iż Urząd Gminy sfinansuje akcje informacyjno-edukacyjne lub pozyska fundusze zewnętrzne na ten cel.

Aktualizacja *Programu*

Zadania organizacyjne, polegające na stałej aktualizacji bazy danych, informowaniu mieszkańców i przedsiębiorców o możliwościach pozyskania dofinansowania na bezpieczne usuwanie wyrobów zawierających azbest oraz monitorowanie procesu usuwania wyrobów azbestowych zostaną zlecone podwykonawcom bądź będą wykonane przez pracowników Urzędu Gminy.

Koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z pokryć dachowych obiektów budowlanych

Do oszacowania kosztów usunięcia płyt azbestowo-cementowych z terenu Gminy Liniewo przyjęto, że powierzchnia zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest stanowiących pokrycia dachowe obiektów wynosi 49 143 m². Założono, że średni koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest na składowisku wynosi 1.200 zł brutto za 1 Mg. Został on wyliczony na podstawie informacji uzyskanych od przedsiębiorstw z listy firm uprawnionych do usuwania i unieszkodliwiania azbestu.

Tabela nr 9 *Nakłady finansowe na usunięcie płyt azbestowo-cementowych stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych (w tys. zł)*

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka	Etap			Razem
			I	II	III	
1	ilość płyt azbestowo-cementowych do usunięcia	Mg		274,5	411,8	686,3
		m ²		20334	30503	50837
2	koszt demontażu i unieszkodliwienia odpadów azbestowych	tys. zł	0	329,4	494,1	823,5
Razem koszty			0	329,4	494,1	823,5

Oszacowane koszty usunięcia wyrobów azbestowych z pokryć dachowych obiektów budowlanych wynoszą 823,5 tys. zł.

Koszty wykonania nowych pokryć dachowych w obiektach budowlanych

Jako średni koszt zakupu i montażu nowego pokrycia dachowego przyjęto 65 zł brutto za 1 m² nowego pokrycia wykonanego z blachodachówki. Dane te zostały pozyskane od producentów i firm dekarских. W przypadku wykorzystania innych materiałów szacowane koszty mogą ulec zmianie.

Tabela nr 10 *Nakłady finansowe na wykonanie nowych pokryć dachowych (w tys. zł)*

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka	Etap			Razem
			I	II	III	
1	powierzchnia płyt azbestowo-cementowych do wymiany	m ²	0	20334	30503	50837
2	koszt zakupu i montażu nowego pokrycia dachowego	tys. zł	0	1321,7	1982,7	3304,4
Razem koszty			0	1321,7	1982,7	3304,4

Oszacowany koszt wykonania nowych pokryć dachowych wykonanych wynosi około 3,304 mln zł (według cen z 2012 r.).

Całkowite koszty realizacji Programu

Całkowite koszty realizacji Programu w latach 2011-2032 obejmują nakłady finansowe na akcje informacyjno-edukacyjne, aktualizację Programu, usunięcie i wymianę pokryć dachowych oraz termomodernizację budynków.

Tabela nr 11 *Szacunkowe całkowite koszty realizacji Programu (w tys. zł)*

Lp.	Zadanie	Etap			Razem
		I	II	III	
1	akcje informacyjno-edukacyjne dla mieszkańców Gminy Liniewo	0	2	3	5
3	koszt wymiany pokryć dachowych	0	1651,1	2476,8	4127,9
Razem koszty		0	1653,1	2479,8	4132,9

Prognozowane całkowite koszty realizacji Programu w latach 2011-2032 wynoszą 4,132 mln zł, z czego niemal 100% stanowią koszty wymiany pokryć dachowych.

7. Źródła finansowania realizacji Programu

Możliwymi źródłami finansowania realizacji Programu są środki własne Gminy Liniewo środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku oraz kredyty preferencyjne z BOŚ i BGŻ.

Do opracowania prognozowanej struktury finansowania Programu przyjęto następujące założenia:

1. Z budżetu Gminy finansowane będą akcje informacyjno-edukacyjne oraz aktualizacja bazy danych o wyrobach azbestowych.
2. Środki przewidziane w budżecie Gminy w każdym roku realizacji Programu będą wynosiły ok. 15-20 tys. zł.
3. Około 60% płyt azbestowo-cementowych przewidzianych do usunięcia w danym roku zostanie usunięta i unieszkodliwiona przez właścicieli obiektów z wykorzystaniem dofinansowania z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku. Wartość dotyczy jedynie demontażu utylizacji transportu i unieszkodliwienia elementów zawierających azbest
4. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku w kolejnych latach będzie oferował dofinansowanie zadań, polegających na bezpiecznym usuwaniu azbestu.

Tabela nr 12 Prognozowana struktura finansowania realizacji Programu (w tys. zł)

L P.	Potencjalne źródła finansowania	Etap			Razem
		I	II	III	
1	Budżet Gminy Liniewo	0	155	155	310
2	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska w Gdańsku	0	219,6	329,4	549
5	Środki własne właścicieli obiektów	0	1278,5	1995,4	3273,9
	Razem	0	1653,1	2479,8	4132,9

7.1 Alokacja środków finansowych z budżetu Gminy

Gmina Liniewo przewiduje przeznaczyć kwotę 30 tys. zł rocznie na realizację zadań, wynikających z niniejszego Programu.

7.2 Możliwości pozyskania środków finansowych na działania związane z usuwaniem azbestu

W wyniku analizy dostępnych instrumentów finansowania ochrony środowiska wybrano instrumenty, które mogą zostać wykorzystane w celu dofinansowania realizacji Programu

usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo.

7.2.1. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku
ul. Straganiarska 24-27
80-837 Gdańsk
tel./ fax (58) 305-56-31/ 301-91-92
e-mail: fundusz@wfosigw-gda.pl
www.wfosigw-gda.pl

Dotacje będą udzielane jednostkom samorządu terytorialnego na usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów należących do:

1. osób fizycznych,
2. wspólnot mieszkaniowych,
3. jednostek samorządu terytorialnego.

Warunkiem udzielenia dotacji jest przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest i zgodność przedsięwzięcia z aktualnie obowiązującym *Gminnym Programem Usuwania Azbestu*.

Jednostki samorządu terytorialnego ubiegające się o dotację zobowiązane są do posiadania pełnej i aktualnej informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów azbestowych, sporządzonej na podstawie danych z inwentaryzacji wykonanej przez właścicieli, zarządców lub użytkowników miejsc, w których jest wykorzystywany azbest.

Kwota dofinansowania przedsięwzięć wynosi:

- do 100% kosztów kwalifikowanych obejmujących koszty demontażu, transportu i zdeponowania odpadów na składowisku w przypadku wyboru wykonawcy w drodze ustawy Prawo Zamówień Publicznych
- do 70% jeżeli wykonawca został wybrany w sposób inny niż określony w ustawie Prawo Zamówień Publicznych

Dofinansowaniu nie podlegają koszty związane z zakupem i wykonaniem nowego pokrycia dachowego.

8. Monitoring procesu realizacji Programu

Monitoring realizacji pozwoli na bieżącą analizę oraz kontrolę zgodności założonego harmonogramu realizacji z faktycznymi działaniami podejmowanymi przez właścicieli poszczególnych obiektów. Kontrolowanie zmian w skali Gminy w odniesieniu do poszczególnych

budynków pozwoli na zaplanowanie i weryfikację działań związanych z terminami usuwania azbestu. Każda zmiana w zakresie liczby budynków pokrytych płytami azbestowo-cementowymi, ilości czy też stanu wyrobów zawierających azbest zgłoszona przez właściciela budynku zostanie naniesiona w bazie danych przez pracownika Urzędu Gminy, co umożliwi bieżącą aktualizację bazy danych o wyrobach zawierających azbest.

W przypadku braku informacji od właścicieli/zarządców budynków koniecznym jest przeprowadzenie aktualizacji inwentaryzacji w terenie. Wynika to z faktu, że niemal 100% zinwentaryzowanych obiektów wymaga ponownej oceny w ciągu 5 lat (stopień pilności III). Działania te pozwolą w efektywny sposób monitorować proces usuwania azbestu w odniesieniu do konkretnych obiektów.

W celu efektywnego monitorowania przyjęto wskaźniki, służące ocenie wdrażania *Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo*.

Tabela nr 13 *Wskaźniki oceny wdrażania Programu*

Lp.	Wskaźniki oceny	Jednostka
1	Ilość unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest	Mg/rok
2	Nakłady poniesione na usunięcie odpadów zawierających azbest	zł/rok
3	Ilość „dzikich wysypisk” z odpadami azbestowymi	szt.

Wskaźnik ilości unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest w [Mg/rok] przy założeniu równomierności rozłożenia procesu w każdym roku realizacji poszczególnych etapów *Programu* powinien wynosić odpowiednio:

1. etap I – 0,00 Mg/rok,
2. etap II – 274,5 Mg/rok,
3. etap III – 411,8 Mg/rok.

Nakłady finansowe ponoszone na usunięcie odpadów zawierających azbest przy założeniu równomierności rozłożenia procesu w czasie powinny wynosić odpowiednio:

1. etap I – 0,00 tys. zł/rok,
2. etap II – 1 653,1 tys. zł/rok,
3. etap III – 2479,8 tys. zł/rok.

Zgodnie z *Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* przyjętym przez Radę Ministrów RP 14.07.2009 r. (zmienionej uchwałą nr 39/2010 z 15.03.2010 r.) do zadań samorządu gminnego należy:

1. gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego,
2. przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami,
3. organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w *Programie*,
4. inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
5. współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
6. współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
7. współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację *Programu*,
8. współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

9. Podsumowanie

Głównym celem opracowania *Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Liniewo* jest zaplanowanie usunięcia wyrobów azbestowych z terenu Gminy i ich bezpieczne unieszkodliwienie.

W trakcie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych na terenie Gminy Liniewo pozyskano informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest zlokalizowanych w Gminie. Na podstawie uzyskanych wyników inwentaryzacji można stwierdzić, iż na terenie Gminy znajduje się 50837 m² płyt azbestowo-cementowych, co po przeliczeniu daje 686,3 Mg.

Odpady azbestowe z terenu Gminy Liniewo mogą być przyjmowane we wszystkich składowiskach w Polsce.

Proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być zakończony do końca 2032 roku. Przyjęto harmonogram zgodny z *Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032r.*

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, Dz.U. nr 71, poz. 649,

1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów, Dz.U. Nr 249, poz. 1673,
 2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lutego 2009 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów, Dz.U. nr 39, poz. 320,
 3. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów, Dz.U. nr 112, poz. 1206,
 4. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, Dz.U. nr 124, poz. 1033,
 5. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, Dz.U. z 2004 r. nr 3, poz. 20 z późn. zm.,
 6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, Dz.U. z 2007 r. nr 39 poz. 251 z późn. zm,
 7. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.,
 8. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw, Dz.U. nr 100, poz. 1085 z późn. zm.,
- Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych, Dz.U. nr 199, poz. 1671 z późn. zm

10 Spis załączników

Załącznik 1. Wzór oznakowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest, rur azbestowo-cementowych oraz dróg utwardzonych odpadami azbestowymi ..	29
Załącznik 2. Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest.....	30
Załącznik 3. Wzór oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.....	31
Załącznik 4. Wzór informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu, PCB oraz innych substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska	33
Załącznik 5. Karta ewidencji odpadu.....	34
Załącznik 6. Karta przekazania odpadu	36
Załącznik 7. Procedury dotyczące obowiązków i postępowania właścicieli i zarządców przy użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów	37
Załącznik 8. Zestawienie wyników inwentaryzacji	41
Załącznik 9. Wykaz składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest	42

Załącznik 1. Wzór oznakowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest, rur azbestowo-cementowych oraz dróg utwardzonych odpadami azbestowymi

Pomieszczenie zawiera azbest*

* Tylko w przypadku oznakowania pomieszczenia w związku z brakiem możliwości trwałego umieszczenia oznakowania na instalacji lub urządzeniu zawierającym azbest.

Wszystkie instalacje lub urządzenia zawierające azbest oraz rury azbestowo-cementowe powinny być oznakowane w następujący sposób:

- 1) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno mieć wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i 1/2H szerokości;
- 2) oznakowanie powinno składać się z:
 - a) części górnej ($h = 40\% H$) zawierającej literę "a" w białym kolorze na czarnym tle,
 - b) części dolnej ($60\% H$) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny;
- 3) jeżeli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot "zawiera azbest" powinien być zastąpiony zwrotem "zawiera krokidolit/azbest niebieski".

Wzór oznakowania dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczonych trwale przed emisją włókien azbestu

Wszystkie drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu, powinny być oznakowane w następujący sposób:

- 1) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno mieć wymiary: co najmniej 30 cm wysokości (H) i 1/2H szerokości;
- 2) oznakowanie powinno składać się z:
 - a) części górnej ($h = 40\% H$) zawierającej literę "a" w białym kolorze na czarnym tle,
 - b) części dolnej ($60\% H$) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny.

Załącznik 2. Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:
.....
.....
2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:
.....
.....
3. Rodzaj zabudowy³⁾:
4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾:
5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾:
6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾:
7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾:
8. Stopień pilności⁷⁾:
9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾:
 - a) nazwa i numer dokumentu:
 - b) data ostatniej aktualizacji:
10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów:
11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:

.....
(podpis)

data

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uznaje się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1 % lub więcej azbestu.

²⁾ Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie: województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.

³⁾ Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.

⁴⁾ Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.

⁵⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),
- drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.

⁶⁾ Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m², m³, m.b., km).

⁷⁾ Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010 r. Nr 162, poz. 1089).

⁸⁾ Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

Załącznik 3. Wzór oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

**OCENA
stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest**

Nazwa miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Adres miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Rodzaj zabudowy¹⁾:

Numer działki ewidencyjnej²⁾:

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:

Ilość wyrobów⁴⁾:

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾:

Grupa/ nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1 000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	

V	Wykorzystanie miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej		
21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stałe lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nieużytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I od 120 punktów

wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....
 Oceniający
 (nazwisko i imię)

.....
 Właściciel/Zarządca
 (podpis)

.....
 (miejscowość, data)

.....
 (adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

¹⁾ Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.

²⁾ Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.

³⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.

⁴⁾ Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).

⁵⁾ Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

Załącznik 4. Wzór informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu, PCB oraz innych substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska

Informacje dotyczące wyrobów zawierających azbest

Lp.	Opis pola	Informacje
Informacje ogólne		
1	Rok, którego dotyczą informacje	
2	Identyfikator województwa ¹⁾	
3	Identyfikator powiatu ¹⁾	
4	Identyfikator gminy ¹⁾	
5	Rodzaj gminy ^{1), 2)}	
Informacje dotyczące wyrobu zawierającego azbest		
6	Miejscowość, w której wyrób jest zlokalizowany ¹⁾	
7	Ulica ¹⁾	
8	Numer domu	
9	Numer działki ewidencyjnej ³⁾	
10	Obręb ewidencyjny ^{1), 4)}	
11	Rodzaj zabudowy ⁵⁾	
12	Nazwa miejsca lub urządzenia lub instalacji	
13	Nazwa i rodzaj wyrobu ⁶⁾	
14	Przewidywany termin usunięcia wyrobu	
15	Ilość posiadanego wyrobu ⁷⁾	
16	Ilość odpadów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia ⁸⁾	
17	Stopień pilności ⁹⁾	
18	Nazwa i numer dokumentu, na którym jest oznaczone miejsce występowania wyrobu	
19	Data ostatniej aktualizacji dokumentu	
Informacje dotyczące wprowadzania i zmian informacji		
20	Data wprowadzenia informacji	
21	Data ostatniej zmiany informacji	
22	Imię i nazwisko osoby dokonującej wpisu do rejestru	

Objaśnienia:

- ¹⁾ Zgodnie z krajowym rejestrem urzędowym podziału terytorialnego kraju, o którym mowa w ustawie z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2012 r. poz. 591 oraz z 2013 r. poz. 2), zwanym dalej "rejestrem TERYT".
- ²⁾ Należy podać rodzaj gminy: miejska, wiejska, miejsko-wiejska, zgodnie z rejestrem TERYT.
- ³⁾ Należy podać numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.
- ⁴⁾ Należy podać numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.
- ⁵⁾ Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.
- ⁶⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty azbestowo-cementowe faliste stosowane w budownictwie,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,
 - izolacje natryskowe wykonane środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,
 - drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.), po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),
 - drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, które nie zostały zabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.
- ⁷⁾ Ilość wyrobu należy podać w jednostce właściwej dla danego wyrobu (kg, m², m³, m, km).
- ⁸⁾ Ilość odpadu należy podać w jednostce właściwej dla danego odpadu (kg).
- ⁹⁾ Określony na podstawie oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, o której mowa w § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649, z późn. zm.).

Załącznik 5. Karta ewidencji odpadu

KARTA EWIDENCJI ODPADU ¹⁾					Nr karty		Rok kalendarzowy		
Kod odpadu ²⁾									
Rodzaj odpadu ³⁾									
Procentowa zawartość PCB w odpadzie ³⁾									
Posiadacz odpadów ⁴⁾									
Adres posiadacza odpadów ⁵⁾									
Województwo			Gmina		Miejscowość		Telefon służbowy	Faks służbowy	
Ulica			Nr domu		Nr lokalu	Kod pocztowy			
Miejsce prowadzenia działalności ⁶⁾									
Województwo			Gmina		Miejscowość		Telefon służbowy	Faks służbowy	
Ulica			Nr domu		Nr lokalu	Kod pocztowy			
Działalność w zakresie: ⁷⁾									
W			Zb		Od		Un	Ok	
☐			☐		☐		☐	☐	
Gospodarowanie odpadami									
					w własnym zakresie			odpady przekazane	imię i nazwisko osoby sporządzającej
Miesiąc	Masa wytworzonych odpadów [Mg] ⁸⁾	Masa odebranych odpadów komunalnych [Mg] ^{8),11)}	Masa przyjętych odpadów [Mg] ⁹⁾	Nr karty przekazania odpadu ¹²⁾	masa [Mg] ¹³⁾	metoda odzysku [14]	metoda unieszkodliwiania [15]	masa [Mg] ¹⁶⁾	nr karty przekazania odpadu ¹⁶⁾

Objaśnienia:

- 1) W przypadku wytwarzania, zbierania, odzysku i unieszkodliwiania odpadów należy sporządzać osobną kartę ewidencji odpadu dla każdego miejsca prowadzenia działalności, z wyjątkiem usług, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 22 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. W przypadku odbierania odpadów komunalnych należy sporządzić osobno kartę dla każdej gminy, z terenu której odpady komunalne są odbierane. Nie dotyczy komunalnych osadów ściekowych stosowanych w celach, o których mowa w art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, prowadzącego zakład przetwarzania, o którym mowa w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495, z późn. zm.), w zakresie odpadów powstałych w wyniku demontażu zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, oraz prowadzącego stację demontażu i prowadzącego punkt zbierania pojazdów, o których mowa w ustawie z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz. U. Nr 25, poz. 202, z późn. zm.), w zakresie gospodarowania pojazdami wycofanymi z eksploatacji.
- 2) Zgodnie z katalogiem odpadów stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).
- 3) Dotyczy działalności w zakresie unieszkodliwiania PCB.
- 4) Podać imię i nazwisko lub nazwę posiadacza odpadów. W przypadku odbierania odpadów komunalnych posiadaczem obowiązany do wypełnienia karty ewidencji odpadu jest przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008, z późn. zm.), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- 5) Podać adres zamieszkania lub siedziby posiadacza odpadów.
- 6) Podać adres miejsca prowadzenia działalności. W przypadku posiadania decyzji na prowadzenie działalności na terenie całego kraju lub na określonym obszarze należy wskazać adres siedziby lub miejsca zamieszkania posiadacza odpadów. W przypadku przedsiębiorcy, który uzyskał zezwolenie na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, należy podać województwo i gminę.
- 7) Zaznaczyć symbolem X właściwy kwadrat: W - wytwarzanie odpadów, Zb - zbieranie odpadów, Od - odzysk, Un - unieszkodliwianie odpadów, Ok - odbieranie odpadów komunalnych.
- 8) Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- 9) Nie dotyczy odpadów komunalnych.
- 10) Odpady komunalne w rozumieniu definicji zawartej w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 11) Wypełnia przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- 12) Podać nr karty przekazania, na podstawie której odpad został przyjęty. W przypadku przywozu odpadów na terytorium kraju należy wpisać "Przywóz do RP". W przypadku przyjmowania odpadów z innego miejsca prowadzenia działalności danego posiadacza odpadów należy wskazać to miejsce, podając województwo, nazwę miejscowości, ulicę, nr domu i lokalu. W przypadku przyjmowania odpadów od posiadacza zwolnionego z obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów rubryka pozostaje niewypełniona.
- 13) Podać masę odpadów zagospodarowanych we własnym zakresie.
- 14) Symbole R określają procesy odzysku zgodnie z załącznikiem nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 15) Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z załącznikiem nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 16) Podać nr karty przekazania odpadu, którą został przekazany innemu posiadaczowi odpadów. W przypadku wywozu odpadów poza terytorium kraju należy wpisać "Wywóz poza RP". W przypadku przekazania odpadów osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym niebędącym przedsiębiorcami do wykorzystania na własne potrzeby zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach należy wpisać "Przekazane os. fiz.". W przypadku przekazywania do innego miejsca prowadzenia działalności danego posiadacza odpadów należy wskazać to miejsce, podając województwo, nazwę miejscowości, ulicę, nr domu i lokalu.

Załącznik 6. Karta przekazania odpadu

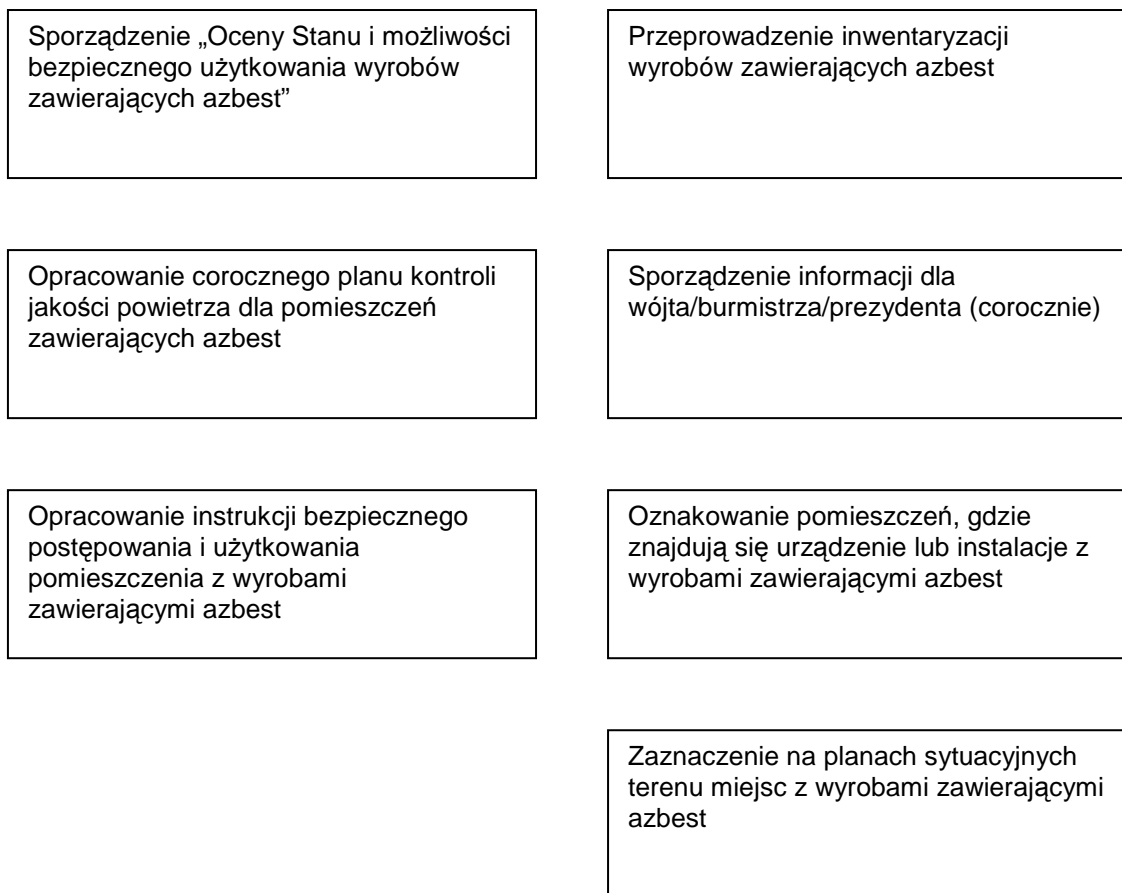
KARTA PRZEKAZANIA ODPADU		Nr karty ¹⁾	Rok kalendarzowy
Posiadacz odpadów, który przekazuje odpad ^{2,3)}	Transportujący odpad ^{2,4)}	Posiadacz odpadów, który przejmuje odpad ²⁾	
Adres ⁵⁾	Adres ^{5,6)}	Adres ⁵⁾	
Nr REGON ⁶⁾	Nr REGON ^{6, 7)}	Nr REGON ⁶⁾	
Miejsce przeznaczenia odpadów ⁸⁾			
Rodzaj procesu przetwarzania, któremu powinien zostać poddany odpad ⁹⁾			
Wniosek o wydanie dokumentu potwierdzającego odzysk lub recykling ¹⁰⁾		TAK ☐	NIE ☐
Kod odpadu ¹¹⁾	Rodzaj odpadu ¹¹⁾		
Data wnieścia ^{12, 13)}	Masa przekazanych odpadów (tęgi) ¹⁴⁾	Numer rejestracji pojazdu, przyczepy lub naczepy ^{7, 15)}	
Potwierdzam przekazanie odpadu	Potwierdzam wykonanie usługi transportu ^{4, 6)}	Potwierdzam przejęcie odpadu	
data, pieczęć i podpis	data, pieczęć i podpis	data, pieczęć i podpis	

Objaśnienia:

- 1) Numer jest nadawany przez posiadacza odpadów, który przekazuje odpad.
- 2) Podać imię i nazwisko lub nazwę podmiotu.
- 3) W przypadku odpadów komunalnych do wypełnienia karty przekazania odpadu jest obowiązany przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008, z późn. zm.), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- 4) Dotyczy przedsiębiorcy transportującego odpady, niebędącego posiadaczem odpadów, działającego na zlecenie innego posiadacza odpadów, który zlecił mu wykonanie usługi transportu odpadów.
- 5) Podać adres zamieszkania lub siedziby podmiotu.
- 6) O ile posiada.
- 7) W przypadku gdy odpad jest transportowany kolejno przez dwóch lub więcej prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów, w oznaczonych rubrykach należy podać wymagane dane i podpisy wszystkich transportujących odpad z zachowaniem kolejności transportowania odpadu.
- 8) Podać adres miejsca odbioru odpadu, pod który należy dostarczyć odpad, wskazany przez posiadacza odpadu transportującemu odpady.
- 9) Dotyczy stacji demontażu w przypadku przekazywania odpadów powstałych w wyniku demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji. Podać symbol R lub D. Symbole R określają procesy odzysku zgodnie z załącznikiem nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z załącznikiem nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 10) Dotyczy dokumentów wystawianych przez prowadzących odzysk lub recykling na podstawie ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 90, poz. 607, z późn. zm.).
- 11) Zgodnie z katalogiem odpadów stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).
- 12) W przypadku odpadów niebezpiecznych podać datę przekazania odpadu.
- 13) Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadu lub jako zbiorcza karta przekazania odpadu, obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego, za pośrednictwem tego samego transportującego odpady temu samemu posiadaczowi odpadów.
- 14) Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- 15) Dotyczy odpadów niebezpiecznych.

Załącznik 7. Procedury dotyczące obowiązków i postępowania właścicieli i zarządców przy użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów³

Procedura nr 1

Opis procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji i urządzeń oraz terenów gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. Procedura dotyczy więc bezpiecznego ich użytkowania.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres posiadania budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu - niezależnie od ich wielkości lub stanu, jeżeli znajdują się tam wyroby zawierające azbest.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu - gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest - ma obowiązek sporządzenia -w 2 egzemplarzach - „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” (załącznik 4). Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej - sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...” - tzn.:

- Po 5-u latach -jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone,
- Po roku - jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne (do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia.

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia - powinny zostać bezzwłocznie

³ „Bezpieczne postępowania z azbestem i materiałami zawierającymi azbest” pod red. Jerzego Dyczka, Materiały specjalistycznego kursu szkoleniowego, AGH, Kraków, 26-27.06.2003

usunięte.

Jeden egzemplarz „Oceny...” właściciel lub zarządca zobowiązany jest złożyć właściwemu terenowo organowi architektoniczno-budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego - w terminie do 30-tu dni od dnia jej sporządzenia. Drugi egzemplarz zachowuje przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu - do czasu sporządzenia następnego „Oceny..”.

Właściciel lub zarządca zobowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia stosownej informacji dla wójta, burmistrza lub prezydenta miasta - właściwego dla miejsca znajdowania się budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest. Wzory informacji są odpowiednio w załącznikach:

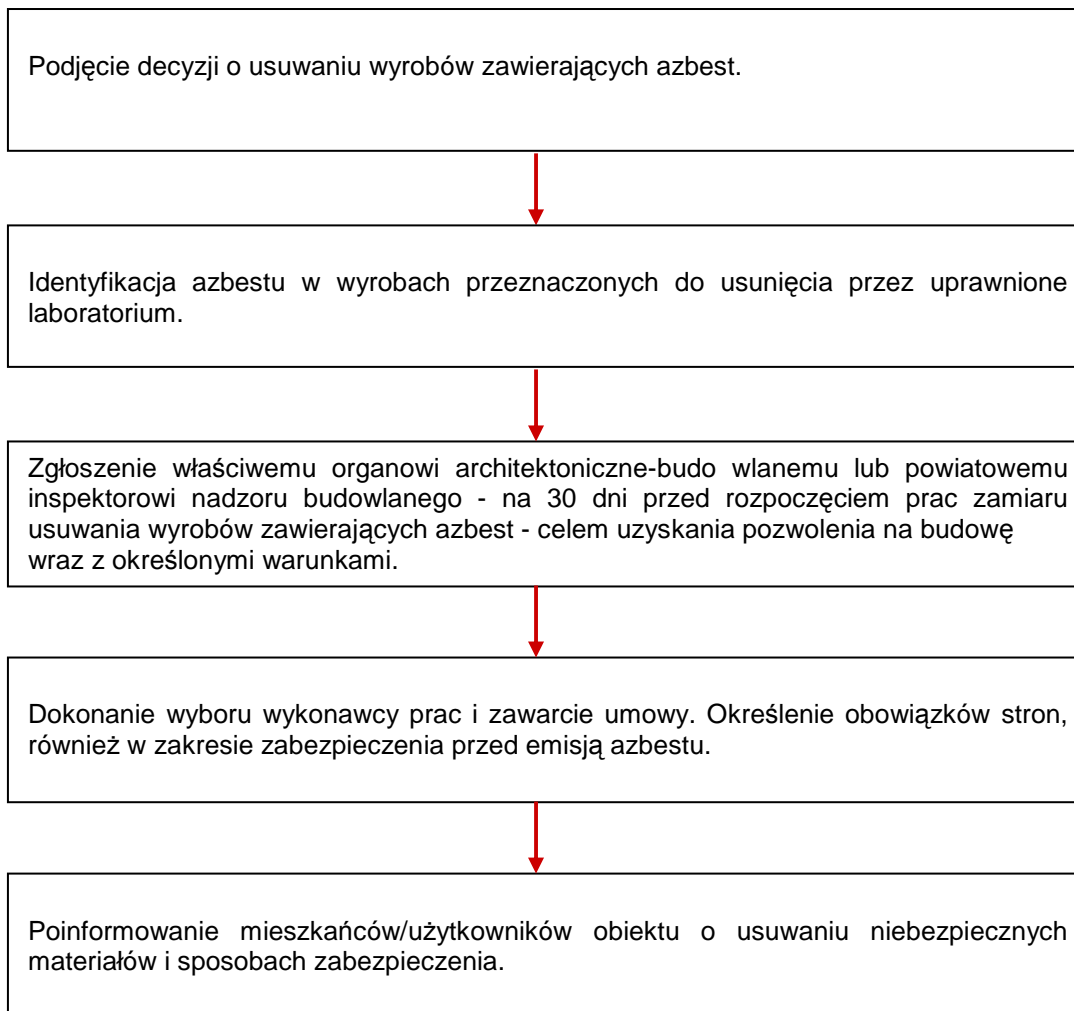
- Załącznik 2 - Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania.
- Załącznik 3 - Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone.

Informacje przedkłada się corocznie, celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest - co pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie. Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, ma ponadto obowiązki:

- Oznakowania pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest - odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu (załącznik 1).
- Opracowania i wywieszenia na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest.
- Zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

Ponadto, jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu o: znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ (tzw. „miękkie”), lub jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolid a także jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach, lub istnieje, uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska - właściciel lub zarządca powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwz; dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Procedura nr 2

Uzyskanie od wykonawcy prac świadectwa czystości powietrza po wykonaniu robót oraz jego przechowywanie przez co najmniej 5 lat.

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i postępowania właścicieli zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów z wyrobami zawierającymi azbest - przed i w czasie wykonywania prac usuwania lub zabezpieczenia takich prac.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest - powinien dokonać identyfikacji rodzaju i ilości azbestu w wyrobach, przez uprawnione do takich prac laboratorium. Identyfikacja azbestu powinna nastąpić w okresie użytkowania wyrobów, jeszcze przed rozpoczęciem wykonywania prac zabezpieczenia lub usuwania takich wyrobów - o ile informacja ta, nie jest podana w innych dokumentach budowy przedmiotowego obiektu.

Identyfikacja azbestu jest obowiązkiem właściciela lub zarządcy, wynikającym z tytułu własności oraz odpowiedzialności prawnej, dotyczącej ochrony osób trzecich od szkód mogących wynikać z nieodpowiedniej eksploatacji przedmiotu stanowiącego własność. Wyniki identyfikacji azbestu powinny być uwzględniane przy:

- Sporządzaniu „Oceny...”
- Sporządzaniu informacji dla wójta, burmistrza, prezydenta miasta
- Zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac - wytwarzającym odpady niebezpieczne.

Właściciel lub zarządca może zlecić innym - fachowo przygotowanym osobom lub podmiotom prawnym - przeprowadzenia czynności wykonania identyfikacji azbestu w wyrobach. W każdym przypadku powinno to mieć miejsce przed rozpoczęciem prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu i wyrobami zawierającymi azbest, ma obowiązek zgłoszenia - na 30 dni przed rozpoczęciem prac, wniosku o pozwolenie na budowę (remont), wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien zostać sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających z art. 31 ust. 3, pkt.2 oraz art. 36 ust.1 pkt. 1 i 4 *ustawy - Prawo budowlane*. Zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo-budowlanych skutkuje - na podstawie *ustawy - Prawo ochrony środowiska* - odpowiedzialnością prawną. Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac - wytwórcy odpadów niebezpiecznych. Zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac.

Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz o sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością.

Na końcu właściciel lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia z azbestu, a następnie przechowywać je przez okres co najmniej 5 lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu.

Załącznik 8. Zestawienie wyników inwentaryzacji

Lp.	Miejscowość	Liczba nieruchomości	Powierzchnia płyt azbestowo-cementowych [w m ²]
1.	Bukowe Pole	3	958
2.	Chrósty Wysińskie	6	3057
3.	Chrzutowo	9	2872
4.	Deka	11	811
5.	Garczyn	13	2366
6.	Głodowo	10	1037
7.	Łownica	11	4447
8.	Liniewo	15	2948
9.	Liniewskie Góry	2	341
10.	Lubieszyn	20	10338
11.	Lubieszynek	1	700
12.	Milonki	2	269
13.	Płachty	3	629
14.	Równe	2	1652
15.	Rymanowiec	2	680
16.	Sobącz	5	987
17.	Stary Wiec	2	276
18.	Stefanowo	5	835
19.	Wysin	38	15644
	Razem	160	50837

Załącznik 9. Wykaz składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest

Województwo dolnośląskie	
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów przemysłowych w Wałbrzychu
Adres składowiska	ul. Górnicza 1, 58-303 Wałbrzych
	województwo dolnośląskie, powiat wałbrzyski, gmina Wałbrzych
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne
Wolna pojemność m³	31 793
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Trzebczu
Adres składowiska	ul. Dąbrowskiego 2, 59-100 Polkowice
	województwo dolnośląskie, powiat polkowicki, gmina Polkowice
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	1 205
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Marcinowie
Adres składowiska	Pl. Piłsudskiego 1, 55-100 Trzebnica
	województwo dolnośląskie, powiat trzebnicki, gmina Trzebnica
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	950
Województwo kujawsko-pomorskie	
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów niebezpiecznych zawierających azbest w Małociechowie
Adres składowiska	ul. Dworcowa 9, 86-120 Pruszcz
	województwo kujawsko-pomorskie, powiat świecki, gmina Pruszcz
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	99 289
Nazwa składowiska	Utylizacja Odpadów Bycz - Teodorowo
Adres składowiska	ul. Szybka 30, 88-200 Radziejów
	województwo kujawsko-pomorskie, powiat radziejowski, gmina Piotrków Kujawski
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	49 000

Województwo lubelskie	
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów Piaski Zarzecze II (kwatery odpadów niebezpiecznych) w Kraśniku
Adres składowiska	ul. Piłsudskiego 12/1, 23-200 Kraśnik
	województwo lubelskie, powiat kraśnicki, gmina Kraśnik
Kod odpadów	06 07 01* – odpady azbestowe z elektrolizy
	06 13 04* – odpady z przetwarzania azbestu
	10 11 81* – odpady zawierające azbest
	10 13 09* – odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych
	15 01 11* – opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
	16 01 11* – okładziny hamulcowe zawierające azbest
	16 02 12* – zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	97 000
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów Piaski Zarzecze II (kwatery odpadów azbestowych) w Kraśniku
Adres składowiska	ul. Piłsudskiego 12/1, 23-200 Kraśnik
	województwo lubelskie, powiat kraśnicki, gmina Kraśnik
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	112 511
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów niebezpiecznych w Poniatowej Wsi
Adres składowiska	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Poniatowej Wsi
	ul. Młodzieżowa 4, 23-320 Poniatowa
Kod odpadów	16 02 12* – zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	950
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów azbestowych w Srebrzyszcze
Adres składowiska	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Chełmie
	ul. Ks. Piotra Skargi 11, 22-100 Chełm
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	850
Województwo lubuskie	
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów zawierających azbest w Chróściku
Adres składowiska	ul. Małuszyńska 180, 66-400 Gorzów Wielkopolski
	województwo lubuskie, powiat gorzowski, gmina Gorzów Wielkopolski
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	15 000

Województwo łódzkie	
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów niebezpiecznych w Jadwinówce
Adres składowiska	Jadwinówka, 97-500 Radomsko
	województwo łódzkie, powiat radomszczański, gmina Radomsko
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	8 000
Województwo małopolskie	
Nazwa składowiska	Jednostka Ratownictwa Chemicznego Sp. z o.o. w Tarnowie
Adres składowiska	ul. Kwiatkowskiego 8, 33-100 Tarnów
	województwo małopolskie, powiat tarnowski, gmina Tarnów
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	15 000
Nazwa składowiska	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych w Ujkowie Starym
Adres składowiska	Ujków Stary, 32-329 Bolesław
	województwo małopolskie, powiat olkuski, gmina Bolesław
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	38 148
Województwo mazowieckie	
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne
Adres składowiska	Rachocin, 09-200 Sierpc
	województwo śląskie, powiat sierpecki, gmina Sierpc
Kod odpadów	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	44 800
Województwo podkarpackie	
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów w Młynach Zakładu Gospodarki Komunalnej Gminy Radymno z/s w Skołoszowie
Adres składowiska	Skołoszów, 37-550 Radymno
	województwo podkarpackie, powiat jarosławski, gmina Radymno
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	35 643
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Pysznicy
Adres składowiska	ul. Wolności 295, 37-403 Pysznica
	województwo podkarpackie, powiat stalowowolski, gmina Pysznica
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	200

Województwo podlaskie	
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Miastkowie
Adres składowiska	Miastkowo, 18-413 Miastkowo
	województwo podlaskie, powiat łomżyński, gmina Miastkowo
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	386
Województwo pomorskie	
Nazwa składowiska	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Gilwie Małej
Adres składowiska	Gilwa Mała 8, 82-500 Kwidzyn
	województwo pomorskie, powiat kwidzyński, gmina Kwidzyń
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	55 000
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Bierkowie
Adres składowiska	Bierkowo 120, 76-200 Słupsk
	województwo pomorskie, powiat słupski, gmina Słupsk
Kod odpadów	06 13 04* – odpady z przetwarzania azbestu
	10 11 81* – odpady zawierające azbest
	10 13 09* – odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych
	15 01 11* – opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
	16 01 11* – okładziny hamulcowe zawierające azbest
	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	3 450
Województwo śląskie	
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Knurowie
Adres składowiska	ul. Szybowa 44, 44-193 Knurów
	województwo śląskie, powiat Gliwice, gmina Knurów
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	333 000
Nazwa składowiska	COFINCO-POLAND Sp. z o.o. w Jastrzębiu Zdrój
Adres składowiska	ul. Dębiny 36, 44-335 Jastrzębie-Zdrój
	województwo śląskie, powiat jastrzębie-zdrój, gmina Jastrzębie-Zdrój
Kod odpadów	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	14 800
Województwo świętokrzyskie	

Nazwa składowiska	ŚRODOWISKO I INNOWACJE Sp. z o.o. w Dobrowie
Adres składowiska	Dobrow 8, 28-142 Tuczępy
	województwo świętokrzyskie, powiat buski, gmina Tuczępy
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	102 627
Województwo warmińsko-mazurskie	
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów niebezpiecznych zawierających azbest w Półwi
Adres składowiska	Półwieś, 14-230 Zalewo
	województwo warmińsko-mazurskie, powiat iławski, gmina Zalewo
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	15 000
Województwo wielkopolskie	
Nazwa składowiska	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Elblągu
Adres składowiska	ul. Mazurska 42, 82-300 Elbląg
	województwo warmińsko-mazurskie, powiat elbląski, gmina Elbląg
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	1 000
Województwo wielkopolskie	
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów niebezpiecznych w Koninie
Adres składowiska	ul. Sulańska 11, 62-510 Konin
	województwo wielkopolskie, powiat koniński, gmina Konin
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	95 000
Województwo zachodniopomorskie	
Nazwa składowiska	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Sianowie
Adres składowiska	ul. Łubuszan 80, 76-004 Sianów
	województwo zachodniopomorskie, powiat koszaliński, gmina Sianów
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest
	17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m³	8 000
Województwo zachodniopomorskie	
Nazwa składowiska	EKO-MYŚL Sp. z o.o. w Dalsze
Adres składowiska	Dalsze 36, 74-300 Myślibórz
	województwo zachodniopomorskie, powiat myśliborski, gmina Myślibórz
Kod odpadów	17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest 17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Wolna pojemność m²	2 500